

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (مروری بر گذشته – بخش ۴۵)

سیداسماعیل جرجانی-۱۲

روزنامه «فرهیختگان» پیش از این، در ستونی تحت عنوان «تاریخ علم در اسلام و ایران» به تبیین مباحث علمی و دقیق تاریخ این مبحث مهم و مطرح در مجامع علمی روز می پرداخت. بن مایه این رشته مقالات، اساسا مباحثی بود

که دکتر علی اکبر ولایتی در برنامه تلویزیونی «ایران» از شبکه دوم سیما بیان کرده و سپس بنابر درخواست های متعدد اساتید، پژوهشگران و دانشجویان، جهت تبیین دقیق تر مباحث و ارائه مستندات این مطالب، برای چاپ در روزنامه، تنظیم کرده بودند. روزنامه «فرهیختگان» در پاسخ به درخواست های مکرر خوانندگان، مطابق گذشته به چاپ این مجموعه ادامه خواهد داد. البته به جهت اتصال و پیوستگی مباحث، پیش از شروع مباحث جدید، نگاه و مروری خواهیم داشت به مباحث گذشته که در همین ستون منتشر خواهد شد.

۱۱۱

پس از کتاب ذخیره خوارزمشاهی، دیگر کتاب سیداسماعیل جرجانی، کتاب یادگار در طب است. خود می نویسد یادگار مختصری است که در وقت نیاز جوینده را از کتاب دیگری نیاز می کند و از این جهت آن را یادگاری از خود برای دیگران می داند و به همین مناسبت نام کتاب را یادگار گذاشته است. یادگار با اینکه مختصر است، مطالب سودمندی دارد؛ چنانکه در آن شرح حدود ۱۲۰ بیماری آمده و برای مداوای آنها ۱۷۰۰ ماده دارویی و غذایی بیان شده است. ۱ سیداسماعیل جرجانی کتاب یادگار را مختصر و برای مبتدیان و متعلمان نوشته است که مانند دیگر آثار جرجانی در زمان حیات او و زنی پس از حیاتش از کتاب هایی بوده که دانشجویان طب آن را مطالعه می کرده اند؛ چنانکه نظامی عروضی (ص ۱۰۳) یادگار را از جمله ۲۰ کتابی می داند که باید هر دانشجوی طب آن را بخواند و بدین ترتیب یادگار را در ردیف فصول بقراط، مسائل خنّین بن اسحاق، ذخیره ثابت بن قره، قانون ابن سینا، الحاوی رازی، کامل الصناعه و مانند آنها دانسته است.

کتاب یادگار در طب سیداسماعیل جرجانی یک دوره علم طب در شناخت بیماری ها و داروها است که لازم بوده دانشجویان علم طب و حتی اطبا آن را مطالعه کنند.*

مهم ترین ویژگی های کتاب یادگار را می توان چنین برشمرد:

الف) بهره داری از مشاهدات بالینی؛ چنانکه سیداسماعیل جرجانی (ص ۱۲) می نویسد: «من دیدم صاحب مالیکولیا را بر پای رشته پدید آمد، علت زایل شد و به صرع تب ربّع زایل شد».

ب) اشاره به اندازه و حد مصرف دارو؛ چنانکه (ص ۵۲) می نویسد: «بسیار خوردن دارو عادت پسندیده نیست و به هر وقت از بهر هر فاصله که حاصل گردد دارو توان خورد».

ج) اشاره به دستور نوشیدن آب؛ چنانکه خود (ص ۱۸) می نویسد: «آب نیک گرم معده را از رطوبت پاک می کند و بشوید لیکن گرمی به اندازه باید که معده را نسوزاند».

د) آوردن تعریفی از اعضای بدن و اشاره به تشریح آنها؛ چنانکه در جایی از کتاب (ص ۷۳) می گوید: «و اندر زیر زانو رگی است که او را مابض خوانند گشادن آن درد احشار را و درد پشت و بواسیر را سود دارد».

ه) تعیین رژیم غذایی بیماران؛ چنانکه (ص ۱۳) می نویسد: «اندر تدبیر ندرستان به غذا و بیماران به شربت؛ اما غذای نیک نان پاکیزه بود از گندم آفت نارسیده و گوشت گوسفند پخته و آسوده و از شیرینی اندکی».

و) توجه به بهداشت مواد غذایی و ظرف ها و ابزار؛ چنانکه (ص ۶۱) آورده است: «هر بامدادی شیر او دوشیده و در حال در پائین های سنگین کنند و بر آتش نهند و بجوشانند».

ز) توضیح واژه های عربی به فارسی و برعکس؛ مثلا در وصف نوره (ص ۹۳) آورده است که «شیر زاند [یعنی] موی افزون را بزنند».

ح) به کار بردن واژه های فارسی نادر همانند آب زدن، آغاردن، اریب، آونک کردن؛ پائیله، پالون و مانند آنها*.

پی نوشت:

۱- محقق، مهدی؛ و فرید قاسملو (۱۳۸۵)، «یادگار»، دانشنامه جهان اسلام، زیر نظر غلامعلی حدادعادل، بنیاد دانشنامه جهان اسلام، ج ۱۰، تهران، صص ۹۰۱-۹۰۴؛ رشونزاده، بابک (۱۳۸۷) شهرپور، «یادگار فی الطب»، کتاب ماه علوم و فنون، ش ۱۰۵، ص ۸.

۲- همان، صص ۹-۸.

۳- تنج آبادی، ص ۴۲۲؛ رشونزاده، بابک (۱۳۸۷) شهرپور، «یادگار فی الطب»، کتاب ماه علوم و فنون، ش ۱۰۵، ص ۹.

۴- رشونزاده، بابک (۱۳۸۷) شهرپور، «یادگار فی الطب»، کتاب ماه علوم و فنون، ش ۱۰۵، صص ۱۰۰-۱۰۱؛ نیز محقق، ۱۳۸۲، مقدمه بر یادگار جرجانی، ص ۱۳.

نیمکت خبر

تداوم اعمال قانون کسر ۱۰ درصد مالیات حقوق اعضای هیات علمی
محمدتقی نظربور، معاون اداری مالی وزارت علوم با تاکید بر اینکه اعضای هیات علمی از پلکانی شدن مالیات حقوق معاف هستند، گفت: «از نظر مواد قانونی که به موضوع مالیات حقوق کارکنان دولت یا به طور خاص مالیات حقوق اعضای هیات علمی مربوط می شود؛ می توان به دو قانون اشاره کرد که یکی از این قوانین ماده ۵ قانون اصلاح پاره ای از مقررات مربوط به پایه حقوق اعضای رسمی هیات علمی (آموزشی و پژوهشی) شاغل و بازنشسته دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی مصوب ۲۶ اسفند سال ۶۸ مجلس شورای اسلامی و دیگری ماده ۸۵ اصلاحی قانون مالیات های مستقیم است. بوی ادامه داد: «از زمان اجرای این دو قانون فوق تاکنون، حداکثر ۱۰ درصد به عنوان مالیات از حقوق اعضای هیات علمی رسمی (آموزشی و پژوهشی) کسر شده است.»

دانشگاه

در نقد و بررسی کتاب «دانشگاه نو» مطرح شد

ایده دانشگاه ایرانی در میان ۳ جریان دانشگاه پژوهی سرگردان است

برای شکل گیری گفت وگو به عنوان یک رقابت باید دوطرف ماجرا حضور داشته باشند
حسن ثابتی ناظر به همین بحث خطاب به سفیدخوش گفت: «شما رقابت را به رسمیت می شناسید اما عنوان می کنید رقابت سیاسی را قبول ندارید، بلکه رقابت اندیشه ای مدنظران است، بنده معتقدم حتی اگر قرار باشد گفت وگو به عنوان رقابت شکل بگیرد نیازمند دوطرف است و هرکدام از طرفین گفت وگو باید برای خود تابلوی مشخصی داشته باشد. معتقدم اینکه تاکید می شود ایده منسجم و قدرتمندی نداریم، کمی نگران کننده است؛ چرا که زمینه، ابرای مدیر همپای می کند تا مدیر عنوان کند که به این جایگاه رسیده ام اما ایده ای ندارم بنابراین هر کاری بخواهم می توانم انجام دهم.» سفیدخوش در پاسخ به ثابتی گفت: «متأسفانه ما توجهی به ایده نداریم اما حساس سازی جامعه متخصصان را برای دخالت در بحث های ایده ای دنبال می کنیم، نگاه کنید در این پنج سال اخیر چقدر دانشگاهیان درگیر بحث های ایده دانشگاه شدند. اتفاقا در این زمینه برای اولین بار خوشبختانه یا بدبختانه فقط مدیران و سیاستون از مباحث عقب هستند، در اصل برای اولین بار است که حوزه ای را داریم که سرمداران آن سیاستون نیستند. این بار دانشگاهیان بروند سراغ مدیران تا آنها را قانع کنند. البته طبیعی است که امکان دارد متین اندیشید و گفتمان سازی کرد، تا از این طریق به جریان سیاسی تبدیل نشویم.»

می توان بر نقطه دانشگاه ایرانی تکیه کرد

او گفت: «تیمورناش نامه ای به عیسی خان صدیق می نویسد و در آن طرح ایجاد دانشگاه را مطرح می کند، در آن برهه عیسی خان آمریکا بوده اما هدف تیمورناش هم از پروپوزال ۵ و ۶ صفحه ای اش این بود که طرح را برای رضاخان مطرح کند، اما عیسی خان کار گسترده ای روی آن انجام می دهد و در نهایت می بینیم دانشگاه در ایران ۸۰ سال سابقه دارد و اتفاقات زیادی در آن رخ داده است. با این حال افرادی که دانشگاه در ایران را تحقیر می کنند و دائما از دانشگاه اروپا حرف می زنند، نه تنها تاریخ در اروپا را نخوانده اند بلکه امروز هم اروپا را نمی شناسند و نمی دانند مشکلات دانشگاه اروپا امروز چیست.»

در بخش پایانی این مراسم محمد رضایتی خاطرنشان کرد: «معتقدم نقطه ای که می توان به آن تکیه کرد مساله خوددانشگاه ایران است، یعنی فارغ از اینکه جناح سیاسی و ایدئولوژیک چه هست و قدرت در اختیار چه کسانی است و چه می گوید به مقوله نگاه کنیم. قطعاً بحث ایستادن روی دانشگاه ایرانی برای ایرانیان قابل تحمل است و همچنین می تواند به عنوان راه فراری هم به آن نگاه شود.»

راه حل سراغ گفت وگو می رویم، ولی نکته ای که هست اینکه ما یک پیش فرضی داریم و آن هم این است که هرکدام از طرفین گفت وگو خودشان یک موضع را اتخاذ کنند. امروز می گوئیم التقاط ایده ها است، اما ایده منسجم نداریم. به همین دلیل هر کاری را می توان انجام داد. از طرف دیگر می بینیم وقتی می گوئیم در مواردی که لازم است از دیدگاه خصوصی سازی استفاده کنید، دیگر هر کاری می کنند، علاوه بر آن در جایی که لازم است از اسلامی سازی صحبت می کنند و این مساله باعث ایجاد یک جور نفاق شده و فساد دانشگاهی هم از اینجا برخاسته است.» در ادامه سفیدخوش گفت: «ارسطو رساله ای با عنوان «در پیرامون موضوع بحث» دارد که خیلی زود در فرهنگ ما به رساله ای درباره جدل تبدیل شد. ارسطو در این رساله می گوید اگر درباره موضوعی می خواهید بحث کنید، باید نقطه ای که در آن قرار گرفته اید، مشخص باشد. قبل از شکل گیری ایدئولوژی ها در دنیای مدرن متفکران متوجه این بودند که پیشتر در گفت وگویی مستلزم موضع دقیق درباره بحث است، اتفاقا از زمانی که ایدئولوژی مدرن شکل گرفت هم تعصب رنگ و بوی قوی تری پیدا کرد و هم چرخش مواضع و بازی با مواضع سیاست های منفعت طلبانه شروع شد؛ دلایلش این بود وقتی ایدئولوژی در اختیار داری، باید محکم از آن دفاع کنی، از این روی می گویم که برای گفت وگو باید نقطه ای که در آن قرار داریم، مشخص باشد.»

او در توضیح بیشتر این مساله گفت: «یک مثال سیاسی می زنم، زمانی که سردار قاسم سلیمانی به شهادت رسید، محمود دولت آبادی در موضع گیری ای عنوان کرد که انسان مهمی را از دست دادیم، در مقابل ماجربان های سیاسی ورزی که مخالف فضای جمهوری اسلامی هستند، به دولت آبادی انتقاد کردند که به عنوان یک روشنفکر چرا از سردار سلیمانی دفاع می کنی؟ درحالی که هرکسی که دولت آبادی و اصالت فکری اش را بشناسد، می داند که او ۵۰ سال است درباره شرایط مرد نظامی شریف صحبت می کند، ولی توده افرادی که سیاسی نگر هستند، این مساله را نمی بینند. درحقیقت این نویسنده نیم قرن است که در همه رمان هایش این موضع را گرفته که جامعه به شرافت مرد شریف نظامی نیاز دارد، ولی در این التقاط سنگین سیاست گرایی روز موضع بنیادی این روشنفکر دیده نمی شود؛ در اصل اکثر افرادی که موضع می گیرند، مواضع شان براساس بازی قدرت روز بوده، با این حال افراد اصیلی هم هستند که از این مساله فاصله می گیرند.»

عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی بیان داشت: «آیا من عضو جامعه دانشگاهی می توانم همزمان الگوی سیاست جاری روز را قبول داشته یا نداشته باشم اما در هنگام گفت وگو درباره اید دانشگاه فراسوی این دوگانه حرکت کنم؟ باید جایگاه من در گفت وگوها مشخص باشد و این مساله کاری است که تنها انسان دانشگاهی می تواند آن را انجام دهد و اگر انسان دانشگاهی از پس آن برنیاید، هیچ کس دیگر نمی تواند آن را انجام دهد.»

عضو هیات علمی دانشگاه شهید بهشتی تصریح کرد: «فرهی دانشگاه، وجود فضاهای مجازی، پیدا شدن موسسات موازی، به هر حال اتفاقاتی که الان افتاده امیدهایی را ایجاد می کند که دانشگاه و دانشگاهیان مستقل از اراده های سیاسی دولت ها کار را پیش ببرند. شما دانشگاه عصر پهلوی را قبل و بعد از کنفرانس رامسر و موضع گیری دانشگاهیان با هم مقایسه کنید، می بینید گفتمان تغییر می کند. می خواهم از این بهانه برای تشریح نقش سنگین دولت در گفتمان سازی ایده های دانشگاهی استفاده کنم.»

سفیدخوش تصریح کرد: «همیشه کسانی هستند که تابع تصمیم دولت نیستند. وقتی دولت نقش محوری را در تعیین گفتمان های دانشگاهی دارد، رویکردهای ضد آن نیز دولتی هستند. یعنی وقتی دولت روی گفتمان خصوصی سازی کار می کند و چون از بالا به پایین با اقتدار مالی و سیاسی که دارد این مهم را ترویج می کند با توجه به اینکه مردم دولت ها را دیگری می پندارند، البته باید به این مساله اشاره کرد که فاصله حکومت و مردم در دوره ای کم و یک دوره زیاد می شود. اصولا در تاریخ ایران بین مردم و دولت یک فاصله معنادار وجود دارد و این مساله در نخبان فرهنگی بیشتر است، در نتیجه روشنفکر محاسبه می کند و می گوید اشکالی ندارد و کوتاه می آید.»

هنوز برای صحبت از روابط ایده ها زود است

سفیدخوش با تاکید بر اینکه هنوز برای ما زود است که در مورد روابط ایده ها صحبت کنیم، بیان داشت: «الان در وضعیت بلشویبی به سر می بریم، خیلی ها می گویند که ما امروز هیچ فکری نداریم، درحالی که اصلا این گونه نیست و کلی ایده، تاریخ و تجربه وجود دارد، من با صراحت از چیزی به اسم دانشگاه ایرانی دفاع می کنم به این معنا که تجربه شکل یافته ای از ایرانیا در زمینه دانشگاه وجود دارد، اصالتی در این بین شکل گرفته اما اصالت این تجربه، گرفتار بلشویبی ناشی از اصل استقرار در وضعیت سیاسی است. اگر بتوانیم در جامعه علمی خودمان به یک توافق نظری برسیم، اشکالی ندارد، البته نباید در این مسیر عجله کرد.»

او افزود: «قرار نیست یک چیزی بنویسیم و آن را به دانشگاهی مانند زاهدان بدهیم و بگوئیم باید طبق آن عمل کند، درست است که این دانشگاه می تواند با امثال من مشورت کند، ولی دانشگاه زاهدان یک تجربه تاریخی و کنشگری دارد، از این رو دانشگاه باید براساس شرایطی که دارد به یک نظر نسبتا مشترکی برسد، ما نیز باید ایمان بیاوریم به اینکه گفت وگو کار خودش را می کند؛ چرا که گفت وگو مقدمه حل ماجرا نیست، بلکه بخشی از خود راه حل است. طبیعتا در این قضیه رسانه ها می توانند نقش آفرینی خیلی فوق العاده ای داشته باشند، البته منظور از عدم حاکم بودن سایه سنگین سیاسی این نیست که دانشگاه ماهیت غیرسیاسی داشته باشد.»

در ادامه نشست حسن ثابتی گفت: «ما همیشه به عنوان

راه اندازی پلتفرم مجازی زبان فارسی برای دانشجویان غیر ایرانی

بهادر باقری، معاون اجرایی و گسترش زبان فارسی در وزارت علوم در برنامه نشست سالانه معاونت زبان فارسی و ایران شناسی در خارج از کشور با ارائه گزارشی از فعالیت های معاونت اجرایی و گسترش زبان فارسی وزارت علوم گفت: «حدود دو هزار و ۳۰۰ دانشجو در مراکز آموزش زبان فارسی دانشگاه های داخل کشور درحال تحصیل هستند و با توجه به بحث کرونا و بازگشت اکثر دانشجویان به کشورهای خود، کلاس ها به صورت مجازی دنبال می شود.» او گفت: «در شرایط شیوع کرونا لزوم و اهمیت آموزش مجازی برای ما بیش از پیش روشن شد و به همین دلیل در ادامه فعالیت کارگروه آموزش مجازی در این معاونت، دو برنامه کوتاه مدت و بلندمدت برای این موضوع ترتیب داده ایم، «معاون اجرایی و گسترش زبان فارسی در وزارت علوم ادامه داد: «در برنامه کوتاه مدت مسئولیت کرسی های چند کشور را به شکل آزمایشی به بعضی دانشگاه ها سپردیم. در برنامه درازمدت نیز در پی طراحی یک پستری پلتفرم مجازی واحد هستیم تا دانشجویان دانشگاه های خارجی بتوانند به راحتی از آن برای مطالب درسی خود در حوزه زبان فارسی و ایران شناسی استفاده کنند.»

۲۱ اسفندماه، زمان برگزاری آزمون استخدامی سازمان انرژی اتمی
فاطمه زرین آمیزی در گفت وگو با ایرنا گفت: «آزمون استخدامی سازمان انرژی اتمی ساعت ۸/۳۰ صبح پنجشنبه ۲۱ اسفندماه در تهران و اصفهان آغاز می شود. بوی تعداد داوطلبان شرکت کننده در این آزمون را ۹ هزار و ۳۰۹ نفر اعلام و تصریح کرد: «توزیع کارت این آزمون از روز سه شنبه ۱۹ اسفندماه در درگاه این سازمان به نشانی اینترنتی www.sanjesh.org شروع می شود.» زرین آمیزی زمان شروع فرایند خوداظهاری داوطلبان این آزمون در مورد بیماری کرونا را از روز سه شنبه ۱۹ اسفندماه و با مراجعه به سامانه خوداظهاری بیماری کرونا به نشانی https://salamat.gov.ir اعلام کرد. بوی تاکید کرد: «این آزمون نیز مانند سایر آزمون های سازمان سنجش آموزش کشور به علت شیوع ویروس کرونا با رعایت فاصله گذاری اجتماعی و اجرای پروتکل های بهداشتی برگزار می شود.»

